

אוניברסיטת בר-אילן

תאריך עדכון : 04/2018

בין פילוסופיה ומיסטיקה : עיון בקל"ח פתחי חכמה לרמח"ל

מס' הקורס : 30039/01

שם המרצה : ד"ר א.אלקיים

סוג הקורס : הרצאה

שנת הלימודים : תשע"ט

סמסטר : א

היקף שעות : 1 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט :

א. מטרות הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

רבי משה חיים לוצאטו - רמח"ל (1707-1746 לסה"נ) היה מגדולי המקובלים במאה ה-18. בפתח השיעור נציג את הביוגרפיה האינטלקטואלית-המיסטית שלו ונסקור את יצירתו הספרותית רבת האנפין. ואולם מטרתו העיקרית של השיעור עיון בחיבורו הגדול קל"ח פתחי חכמה, שהוא אחד החיבורים המרכזיים בעולמה של הקבלה הלוריאנית, חיבור שהייתה לו השפעה גדולה על החסידות, על תלמידי הגר"א ועל הקבלה של המאה העשרים, הן בחוגו של הרב קוק - בעיקר פירושו של הנזיר על קל"ח. והן באסכולה הקבלית מיסודו של הרב יהודה ליב אשלג.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

החיבור קל"ח פתחי חכמה ערוך במאה שלושים ושמונה פתחים (שהם בגימטריה: קל"ח) וכל 'פתח' מציע תזה על אחד מעקרונות היסוד של קבלת האר"י ואחר כן ממשיך בפירוש והסבר שלו. המאמץ האינטלקטואלי במהלך השיעור הוא לפענח את 138 התזות שמציע רמח"ל על הקבלה הלוריאנית. לשם כך נתחקה אחר מקורותיו הקבליים, השבתאיים, הפילוסופיים והמדעיים. נשווה בינו ובין מקובלים איטלקיים שקדמו לו, בעיקר אלו שערכו סינתזה בין פילוסופיה לקבלה, נתבונן האם הוא הושפע גם מהמדעים החדשים של תקופתו ובעיקר נעמוד על האופן שהוא משתמש בפילוסופיה של הרמב"ם ושל שפינוזה ולייבניץ מזה בפרשנות סודות הקבלה הלוריאנית.

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים):

שילוב של הרצאה וקריאת טקסטים. נקודת הכובד של השיעור היא קריאה מדוקדקת בספר קל"ח פתחי חכמה. כל דיון בפתח מסוים ילווה בהקדמות מהזוהר, הקבלה הלוריאנית הקבל השבתאית, הפילוסופיה של הרמב"ם, שפינוזה ולייבניץ. במהלך השנה נזמין את אחד מחשובי המקובלים, כמרצה אורח, כדי שידגים את שיטת לימוד של רמח"ל בישיבות המקובלים בזמננו.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1-2	הביוגרפיה האינטלקטואלית של רמח"ל ומקומו בין ההוגים היהודים והנוצרים באירופה של המאה ה-18		
3-4	סקירת כל כתבי רמח"ל		
5-6	עיונים ביומנו המיסטי של רמח"ל ודמותו המיסטית-משיחית כפי שמשקפת בו		
7-8	מושגי יסוד בקבלת רמח"ל: קריאה בספר קל"ח פתחי חכמה		
9-10	האין סופי וההתגלות		
11-12	סוד הרע		
13-14	התיקון המשיחי - תיקון האדם		

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם: אין דרישה מקודמת

חובות / דרישות / מטלות: ביבליוגרפיה חובה

מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר): עבודה.

ד. ביבליוגרפיה: רשות

1. אביבי יוסף, 'היסטוריה צורך גבוה', **ספר היובל לרב יצחק ברויאר**, ח"ב, ירושלים תשנ"ב, עמ' 709-771.
2. אביבי יוסף, 'כוונת הבריאה בחיבורי רמח"ל', **המעין כ"ה** (תשמ"ה), עמ' 1-18.
3. אביבי יוסף, 'המסיבות המתהפכות', **זהר רמח"ל**, ירושלים תשנ"ז, עמ' צה-רפח.
4. ביאליק חיים נחמן, 'הבחור מפאדובה', **כל כתבי ח"נ ביאליק**, תל אביב תרצ"ח, עמ' רכח –

- רכט.
5. בניהו מאיר, 'ה'מגיד' של רמח"ל, **ספונות** ה (תשכ"א), עמ' רצט-שלו.
 6. בניהו מאיר, **כתבי הקבלה של רמח"ל**, ירושלים תשל"ט.
 7. בניהו מאיר, 'פיוט תפילה ווידוי מכבשונו של רמח"ל שנאמרו בחבורה בראש השנה לייסודה', **סיני** פ"ב (תשל"ח) עמ' מא-סא.
 8. בניהו מאיר, 'שבועת רמח"ל לחדול מלחבר ספרים על פי ה'מגיד' מהותה ותוצאותיה', **ציון** מ"ב (תשל"ז), עמ' 24-48.
 9. גטשל רונלד, 'חטא האדם הראשון במאמר רישא וסופא של רמח"ל', **דעת** 40 (תשנ"ח), עמ' 87-97.
 10. יוסף דן, 'משיחיות וארוטיקה, מוסר ומיסטיקה, עולמו של ר' משה חיים לוצאטו', **על הקדושה**, ירושלים תשנ"ח, עמ' 435-456.
 11. הנסל זיואל, 'חקירה וקבלה במשנת רמח"ל', **דעת** 40 (תשנ"ח), עמ' 99-108.
 12. הרכבי צבי, 'השבתאות ורמח"ל ז"ל', **ספר היובל לרב ד"ר שמעון פדרבוש**, ירושלים תשכ"א, עמ' רי-ריב.
 13. זק ברכה, 'על תפילותיו של ר' משה חיים לוצאטו', **דעת** 40 (תשנ"ח), עמ' 109-123.
 14. יעקובסון יורם, 'ההנהגה האלוקית והשתקפותה בסוגית צדיק ורע לו', **דעת** 40 (תשנ"ח), עמ' 49-86.
 15. יעקובסון יורם, 'תורת ההנהגה של רמח"ל וזיקתה לתורת הקבלה שלו', **איטליה יודאיקה**, תל – אביב 1989, עמ' ז-זמו.
 16. רובין צביה, 'תורת המראה והפיתרון, פרשנותו המיוחדת של רמח"ל לקבלה', **דעת** 40 (תשנ"ח) עמ' 39-48.
 17. רובין צביה, **רמח"ל והזהר חיבורים ופירושים**, חיבור לשם קבלת התואר דוקטור לפילוסופיה, ירושלים תשנ"ז.
 18. ש"ץ רבקה, 'המטאפיזיקה של רמח"ל בהקשרה האתי – עיון בטרקטאט הראשון של "קל"ח פתחי חכמה"', **מחקרי ירושלים במחשבת ישראל** ט (תש"ן), עמ' 361-396.
 19. ש"ץ רבקה, 'הגותו של רמח"ל על רקע ספרות התיאודיצייה', **דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים**, כרך שביעי חוברת 12 (תשמ"ח) עמ' 275-291.
 20. שוח"ט רפאל ב', 'הפרשנות ההיסטוריוסופית הקבלית של הגר"א והשפעת רמח"ל עליו ועל בית מדרשו', **דעת** 40 (תשנ"ח), עמ' 125-152.
 21. שריקי הרב מרדכי, **קונטרס דא שירותא ודא סיומא רשב"י ורמח"ל**, ירושלים תשנ"ה.
 22. שריקי הרב מרדכי, **אור הגנוז**, ירושלים תשנ"ו.
 23. שריקי הרב מרדכי, **רכב ישראל**, ירושלים, תשנ"ט.

24. תשבי ישעיה, **חקרי קבלה ושלוחותיה** ג', ירושלים תשנ"ג.
25. תשבי ישעיה, 'עקבות רבי משה חיים לוצאטו במשנת החסידות', **ציון** מ"ג (תשל"ח), עמ' 201-234.
26. תשבי ישעיה, 'דרכי הפצתם של כתבי קבלה לרמח"ל בפולין וליטא', **קרית ספר** מ"ה (תש"ל), עמ' 127-154.
27. תשבי ישעיה, 'יחסו של רמח"ל אל השבתאות', **נתיבי אמונה ומינות**, ירושלים תשמ"ב, עמ' 169-185.
28. תשבי ישעיה, 'התסיסה המשיחית בחוגו של רמח"ל לאורם של כתובה ושירים משיחיים', **נתיבי אמונה ומינות**, ירושלים תשמ"ב, עמ' 186-203.

1. Hansel Joelle, **Moise Luzzatto Kabbala et Philosophie**, Paris 2004.
2. Wolfson Elliot, 'Tiqqun ha-Shekhina: Redemption and Overcoming of Gender Dimorphism in the Messianic Kabbalah of Moses Hayyim Luzzatto', **History of Religions** 36 (1997), pp.289-332.
3. Carlebach Elisheva, 'Redemption and Persecution in the Eyes of Moses Hayim Luzzatto and his Circle', **PAAJR** 54 (1987), pp. 1-29.